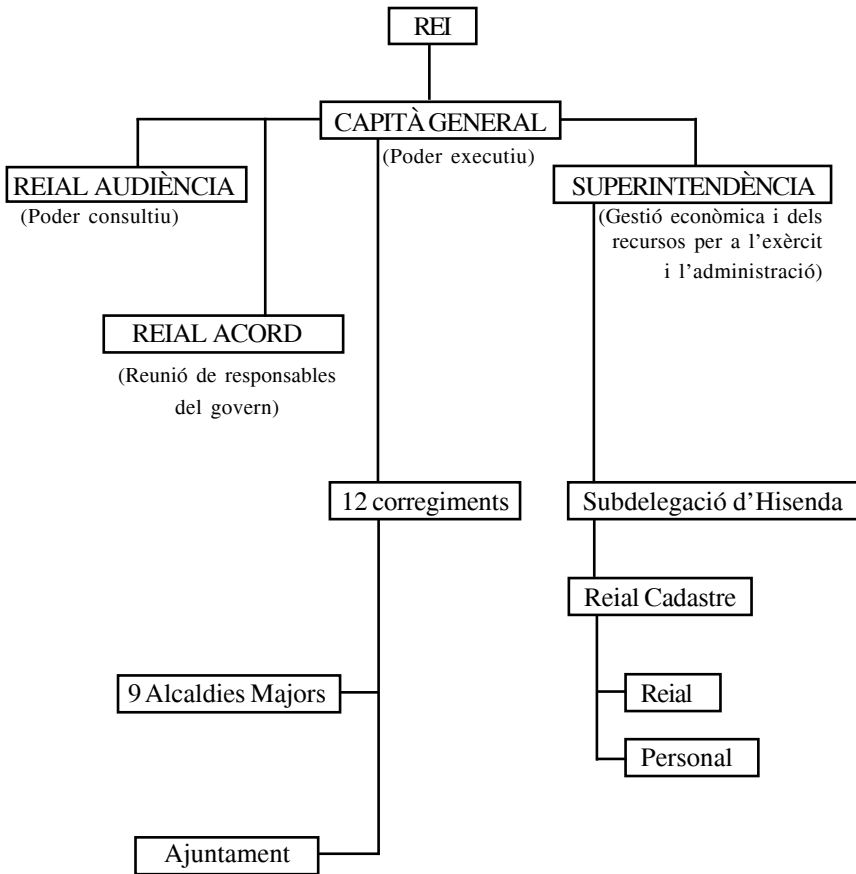

*LA CASTELLANITZACIÓ DE L'ÒRGAN BUROCRÀTIC
DE L'AJUNTAMENT D'OLOT AMB EL
DECRET DE NOVA PLANTA
JORDI CASAS, JOAQUIM MONTURIOL I ROSER TONA*

Font: *Atles d'Història de Catalunya. Ed. 62. BCN 1995, p. 165.*

Amb el Decret de Nova Planta (16 de gener de 1716), Catalunya va perdre la majoria de les seves institucions i dels seus drets. Després de la Guerra de Successió (1702-1714), Felip V va imposar unes noves estructures administratives al Principat, cosa que va poder fer com a vencedor de guerra que era.

Jaume Sobrequés¹ qualifica així el decret: «(...) vol ésser la superació de tots els problemes d'articulació entre els diferents regnes de la monarquia hispànica que restaren plantejats al llarg dels segles XVI i XVII.»

En el decret, datat el 16 de gener de 1716, s'estableix la «*Nueva Planta de la Real Audiencia del Principado de Cataluña*». Els seus primers 29 punts es refereixen a la Reial Audiència, que rebia les atribucions judicials i polítiques i quedava presidida, tal com ho deixava clar el primer punt, pel «*Capitán General o Comandante General de mis Armas, de manera que los despachos, después de empezar con mi dictado, prosigan en su nombre*».²

Amb tot, però, el Decret de Nova Planta no era restrictiu contra el català; de fet, l'únic que hi havia era un favoritisme pel castellà a la Reial Audiència (article quart).

Amb la fi de la guerra, Catalunya va perdre la Generalitat i la capacitat de convocar les Corts. Al Consell de Cent, els membres van passar a ser nomenats pel rei, van desaparèixer les paeries, els corregiments i els sometents.

La Reial Audiència s'encarregava dels temes judicials i polítics, de les qüestions criminals i civils.

¹ *Història de Catalunya*. Volum IX. Jaume SOBREQUÉS. p. 101.

² *Història de Catalunya*. Volum IX. Jaume SOBREQUÉS. p. 100.

El capità general representava la màxima autoritat militar a Catalunya. Era capità general de l'exèrcit i del Principat de Catalunya. Substituïa l'antiga figura del virrei. El capità general presidia la Reial Audiència. La Reial Audiència i el capità general representaven el poder reial a Catalunya exercit conjuntament sota el nom de Reial Acord.

El superintendent era una figura judicial, política, militar i fiscal.

El corregidor era el batlle del cap de corregiment. En suprimir-se les vegueries, es van imposar els corregiments. Catalunya va ser dividida en dotze corregiments: Barcelona, Mataró, Tarragona, Lleida, Cervera, Vilafranca, Manresa, Vic, Puigcerdà, Girona, Tortosa i Talarn. En aquestes ciutats, el corregidor feia, a més, les funcions de cap del govern municipal.

Hi havia alcaldes majors a: Granollers, Montblanc, Tàrrrega, Agramunt, Igualada, Berga, Camprodon-Olot i Besalú-Figueres.

La nostra ciutat depenia del corregiment de Vic i compartia alcalde major amb Camprodon³. «(...) els veguers substituïts sense tardar pels alcaldes majors, com és ara el que ací hi havia, conjuntament per la comarca d'Olot i la de Camprodon».

Les divisions dels corregiments ja no es van canviar fins a la instauració de les províncies. Els alcaldes majors estaven sota les ordres del corregidor que residia al cap de corregiment.

A cada municipi, doncs, hi havia l'alcalde i els regidors; a més, l'alcalde major havia d'informar, si s'esqueia, el corregidor, i aquest a la Reial Audiència.

Aquesta estructuració imposada veurem que va ser un focus castellanitzador ja que, tal com deia l'article quart del Decret de Nova Planta, les causes a la Reial Audiència s'havien de fer en castellà. Això va provocar que tots els escrits emesos des de la Reial Audiència i aquells que hi eren tramesos des dels ajuntaments fossin fets també en castellà. A més, l'article 40 aboleix l'estrangeria, i així, els funcionaris castellans podien ocupar càrrecs importants a Catalunya, amb la qual cosa s'afavoria la castellanització.

Tot i això, no va ser únicament el Decret de Nova Planta el que va donar peu a la castellanització a Catalunya sinó que, posteriorment, hi va haver altres disposicions i cèdules reials que van atacar directament l'ús del català.

En tot cas, podem dir que el Decret de Nova Planta va instituir el marc idoni per a la repressió lingüística posterior.

Segons el doctor Danés⁴, «el Decret de Nova Planta donava a tots els pobles de la comarca una organització molt diferent, constituint-los d'una manera tàcita

³ Història d'Olot. Volum VII. Joaquim DANÉS. P 1179.

⁴ Història d'Olot. Volum VII. Joaquim DANÉS. P 1189.

en una mena de petites municipalitats autònomes, algunes vegades amb un nombre d'habitants i de cases tan desproporcionadament petit, que hom no hi troba cap més altra explicació possible que la falta de temps i estudi per a establir una divisió convencional tècnicament ben preparada.»

El present treball pretén ser una valoració del grau i la cronologia de la castellanització a les actes municipals al llarg del segle XVIII. Per aquest motiu convenia fer aquesta referència històrica al Decret de Nova Planta i al que va significar.

Textos estudiats. Quins s'han escollit i per què

Aquest treball, en un primer moment (abans de la visita a l'Arxiu Comarcal), pretenia ser un estudi aprofundit de la llengua de les actes municipals. I més en concret, volia ser l'estudi de la progressiva castellanització que, en aquest segle i motivada pel Decret de Nova Planta, es produeix en tots els òrgans burocràtics de Catalunya. Però, després de la primera visita a l'arxiu olotí, vam adonar-nos que necessitàvem un espai temporal molt més ampli que no pas el que teníem, ja que del segle XVIII hi ha 33 toms manuscrits intitulats Manuals de Protocol i Acords. A més, n'hi ha altres tants intitulats Manuals d'Arrendaments. Vam haver de decidir quin tipus d'actes estudiàvem. Vam optar per les del primer grup, ja que les altres (manuals d'arrendaments) tractaven assumptes de caire administratiu i per tant eren de tipus més tècnic. En canvi, els manuals de protocol tractaven resolucions sobre assumptes molt més propers a la vida quotidiana olotina, i per tant és on es podien manifestar més clarament els canvis lingüístics que nosaltres volíem estudiar.

De tots els anys del segle, agrupats en diferents volums, vam triar el tom que contenia de l'any 1715 al 1726, perquè comprenia el període de temps en el qual es produeix la implantació del Decret de Nova Planta (1716). A partir d'aquests anys vam intentar fer una anàlisi a través de períodes de deu anys, aproximadament. Així, els anys analitzats són:

Volum 32. Anys 1736-1737

Volum 36. Any 1739

Volum 43. Anys 1747-1750

Volum 56. Anys 1769-1770

Volum 67. Anys 1787-1788

Volum 68. Anys 1788-1790

Per a l'estudi de la llengua, vam analitzar algunes cartes que es conserven de peticions que algú fa a l'Ajuntament. Tot i així, de cartes n'hi ha poques.

El fet d'haver escollit la ciutat d'Olot per al nostre treball possiblement ens ha comportat més hores de feina que si haguéssim estudiat qualsevol altre poble de la comarca, però, de tota manera, creiem que el tema és prou interessant que un treball així era prou necessari per conèixer els efectes del Decret de Nova Planta.

Com s'han estudiat els textos

Per estudiar les actes vam prendre com a punts d'estudi les tres parts en què se solen dividir:

- Encapçalament
- Cos de l'assumpte (tema)
- Peu de firma (signatura)

La nostra feina va consistir a llegir una per una totes les actes i veure quina era la llengua que es feia servir en cada part i observar quines característiques prenia. Per exemple, en els textos redactats en català, veure si contenen castellanismes, o en els textos en castellà, si hi ha algun catalanisme. Observar si cadascuna de les parts segueix un formulisme, les possibles variants...

A un nivell més profund i relacionat amb l'anterior, vam intentar esbrinar les possibles causes de molts fets lingüístics. És a dir, si hi ha alguna relació entre el tipus d'assumpte que es tracta i la llengua amb què es fa, o bé si aquesta relació es dona segons les persones a les quals es dirigeix la resolució. Evidentment, tot això a partir de la llengua ordinària de redacció en cada moment: en un principi el català i més tard el castellà. Entremig dels escrits anteriors vam trobar algunes actes redactades en llatí. Vam intentar inventariar els assumptes tractats en aquesta llengua i vam veure que sempre és usada en els mateixos temes.

També vam observar alguns fets curiosos i fins a cert punt còmics, com podrien ésser les actes que es redactaven en llatí però que contenien alguns paràgrafs en català, concretament, aquells que convenia que la població entengués.

I, finalment, vam creure que podria ésser agradable presentar, al final i com a annex, un recull d'actes que tracten algun tema interessant i també aquells assumptes que poden tenir una certa curiositat.

Evolució lingüística dels textos al llarg de tot el segle

En aquest apartat preteníem fer una anàlisi general de tot el segle pel que fa a l'evolució lingüística de les actes municipals, però, atesa la línia discontinua d'aquesta evolució, és totalment impossible fer aquest tipus d'anàlisi. L'evolució

lingüística que esperàvem trobar, i que és la més generalitzada a tot Catalunya, veiem que queda tallada, i també trobem fenòmens en principi inexplicables a través de les actes. Si el més normal seria trobar una progressiva castellanització en els òrgans burocràtics municipals cap a mitjan segle, veiem que a Olot aquest procés no es dona de manera regular. Per tant, hem cregut més convenient fer una relació cronològica d'aquells fets que marquen aquesta discontinuïtat.

En el primer quart de segle, el català és la llengua que predomina en les actes. Els pocs escrits que trobem en castellà i llatí vénen donats pel tractament d'assumptes molt concrets. L'única excepció la constitueixen les actes de l'any 1724, les quals majoritàriament són escrites en llatí.

Dels anys 30 fins a mitjan segle, trobem l'evolució que seria d'esperar. És a dir, el castellà es va introduint progressivament com a llengua comuna de les actes. Tot i així, trobem encara un bon nombre d'actes escrites en català i també en llatí.

A mesura que ens apropem al tercer quart de segle, trobem que les actes són redactades majoritàriament en català, contràriament al que esperaríem. Fins i tot els contractes d'arrendament, escrits en llatí fins aleshores, ara els trobem escrits en català. Possiblement aquest fet es pugui justificar pel tarannà del secretari de l'època.

Per acabar, a final de segle trobem novament les actes redactades en les dues llengües (català i castellà), si bé els anys 1789 i 1790 el castellà torna a ser la llengua majoritària.

Per tant, com que no podem extreure una línia evolutiva regular al llarg del segle, cal fer un estudi detallat dels fenòmens lingüístics que es donen en cadascun dels anys estudiats.

Estudi lingüístic per anys estudiats

Presentem a continuació una anàlisi dels anys que abans hem assenyalat. Aquesta anirà dirigida a cadascuna de les tres parts que sol incloure una acta municipal en aquest segle: l'encapçalament, el cos de l'assumpte o assumptes sobre els quals s'ha deliberat i la signatura. Cadascuna d'aquestes parts veurem quina estructura té (això serà possible gràcies al fort encarcament formulístic d'aquests textos). També veurem en quina llengua està escrita i si hi ha alguna relació entre la llengua usada i els assumptes tractats. D'aquesta manera esbrinarem si la llengua ve condicionada pel tipus de tema que s'intenta resoldre, per la persona a qui va dirigida l'acta o per qui l'escriu.

Manuel de Protocol 1715-1726

Pel que fa a les actes compreses entre 1715 i 1726, totes comencen amb el que podríem anomenar una portada on s'explica que es tracta d'un manual de protocol i s'informa de l'any, el dia i el mes. També es dóna el nom del secretari, que suposem que era qui escrivia les actes, mentre que els que signaven eren els testimonis, aquells que afirmaven que era cert el que s'havia deliberat. El secretari en les actes d'aquests anys és sempre el mateix, en Josep Masmijtjà.

Aquest primer full sol tenir la següent estructura:

«Partis protocolli anni...incepto die...mensis...eiusdem anni instrumentorum et resolutionum recipiens penes me Josephum Masmijtja Notarium et secretarium universitatis eiusdem ville»

Tot això es troba després de la data, expressada així:

«pars 1715»

Una invocació a la Verge Maria:

«Sub tuo vexillo

protege Maria virgo»

I, finalment, el qui escriu s'encomana a Déu perquè l'ajudi a escriure la veritat: *«Ste. thoma ora pro me Deum ut sciam scribere verum»*

En aquests anys, el full que precedeix les actes és escrit íntegrament en llatí. L'esquema que hem donat és el de l'any 1715 i, de fet, és general als altres anys, malgrat que es troben algunes variacions que citarem a continuació.

L'any 1716 se'ns donen més dades:

«protocollum negotiorum et contractum universitatis ville et termini oloti diocessis gerunde recipiendorum penes me Josephum Masmijtja notarium et secretarium dicte universitatis vigore nominationis per excelentissimus dominum marchionem de Castel Rodrigo et regiam junctam mihi facto cum regio decreto expedito...»

La data ve expressada diferent:

«M. D. C.C.X.VI.»

El 1717 trobem el mateix escrit. Només canvia: *«gerunde»* per *«gerundem»*, i després d'*«universitatis»* no escriu res més. L'any l'expressa en números i en xifres romanes. I les invocacions són les mateixes que en el primer model.

Els textos de 1718 són idèntics als de l'any anterior però desapareix la data en xifres romanes i, després de la paraula *«universitatis»*, hi posa la data escrita: *«intus annum millesimum septingentesimum decimum octavum»*.

L'any 1719 només hi ha escrita la data: *«annum 1719»* i les dues invocacions religioses que hem escrit en el primer model general.

L'any 1720 també s'hi expressa només la data i, a més de les invocacions esmentades, en presenta una de nova treta de la litúrgia de la missa: *«soli deo honor et gloria»*.

L'any 1721 tan sols hi trobem la data en xifres romanes i en números, i la invocació «*Deus dirigit*».

També l'any 1722 s'hi expressa l'any en xifres i en números, i les invocacions religioses són les mateixes del model general.

L'any 1723, a més de l'any en xifres romanes i de la invocació «*Deus dirigit*», a l'encapçalament hi ha la següent inscripció:

«*Protocollum negotiorum universitatis ville et termini oloti diocesis gerundensis intus annum...*»

L'any 1724 només hi trobem la data en números i una invocació a la Verge Maria i una altra a Déu, expressades ja en el model.

El 1725 no hi trobem cap invocació, només l'any en números, el nom del secretari i el contingut del plec:

«*protocollum negotiorum universitatis ville oloti recipiendorum penes me Josephum Masmitja notarium et secretarium intus annum...*»

I pel que fa a l'any 1726, varia una mica la inscripció inicial:

«*Protocollum instrumentum et conclusionum universitatis ville et terminorum oloti diocesis gerundensis recipiendorum...*»

L'any també hi és expressat en números i les invocacions són les mateixes que en el primer model.

Assenyalarem el caràcter fortament formulista d'aquesta part. No ens és gens difícil reconstruir un model ideal, que seria la base dels expressats anteriorment. Pel que fa a la llengua, tot i que el llatí no és el nostre objecte d'estudi, fem notar el caràcter d'expressió acadèmica en una llengua morta. És a dir, cenyida fortament a uns models i a una llengua amb un ús marcadament cultural o bé administratiu, com en aquest cas. A més, és obvi allò que tenia de pràctic aquesta determinada manera d'expressar quelcom que es va repetint molt sovint.

Encapçalament

Passem, doncs, a les actes pròpiament dites i analitzem a continuació els encapçalaments.

Es tracta d'aquella part de l'acta on s'esmenta el nom de tots els regidors que s'han reunit, sota el comandament de qui ho han fet i on s'han reunit. Tot això va precedit d'una inscripció de la data en llatí.

Dels 861 encapçalaments que trobem, 731 són escrits en català, 103 en llatí i només 27 en castellà.

Per tant, hi ha una clara tendència a fer aquesta part de les actes en català, i només hi ha un tipus d'escrits que fan que la llengua canviï. Més endavant, quan tractem el cos de l'assumpte, parlarem de quin tipus d'escrits són fets en una

determinada llengua. En l'encapçalament i en el cos de l'assumepte sol coincidir la llengua. De moment veurem quina és l'estructura a la qual se sotmeten aquests encapçalaments. Aquesta i els peus de firma són les parts més cenyides a la formulació.

Quan l'acta és en català i tracta de les diferents qüestions que s'han deliberat, presenta la següent estructura:

«*Convocats els Mag. (nom dels regidors) de la universitat de la vila y terme de Olot en presència del Mag. (nom del batlle reial) y del honor. (nom del batlle civil) en la sala de la casa de la dita universitat hont per estas i altres coses acostumen convocarse y congregarse la dita universitat y ajuntament fent y representant...*»

Trobem altres tipus d'escrits on varia lleugerament el tipus d'encapçalament segons el tema o el secretari que els redacta. Així, tenim:

«*Constituits personalment los Mag. (nom dels regidors del corrent any) de la vila y terme de Olot, junt als (noms dels regidors) en est acte absents. En la notaria publica y ordinari me han requerit que lleves acte...*» On es requereix la participació d'un notari que aixequi acta sobre allò deliberat.

Una altra variant, la més freqüent, la presenten els escrits que són documents d'arrendament, tant de propietats, com de drets per vendre certs productes sotmesos a regulació municipal:

«(nom de tres persones amb el seu ofici) *tots de Olot altres dels arrendataris en lo any vinent del dret del vi y varema de grat y per temps de un any...*»

I dins aquest grup els més abundants són els escrits del clavari (càrrec municipal lligat a l'economia):

«*Lo dit sr. Miquel de Bolos clavari per temps de un any qui comensara a correr lo...*»

I finalment, pel que fa als encapçalaments en català, en presentem un model de l'any 1721 que parla del Decret de Nova Planta. A partir d'aquí, canviarà la redacció de les actes:

«*Convocats los Mag. (nom dels cònsuls) de la Universitat de la vila y terme de Olot en presència del Honor. (nom del procurador jurisdiccional) de la dita vila y terme en la sala de la casa de dita Universitat, ahont per estas u altres cosas acostuman convocarse y congregarse lo concell o ajuntament y dita Universitat fent y representant en forsa de la Nova Planta del govern polític y economich del present principat de Catalunya...*»

També en català trobem uns escrits que no tenen res a veure amb l'estructura dels presentats fins ara i són aquells on es fa pública una legislació que ha de seguir determinat sector del comerç olotí:

«*...tothom qui vulla entendre en las carnicerías de la Universitat de la present vila de Olot y destret de vendre las carns de molto, anyell, cabrit, bous, vadells y tussino...*»

Pel que fa als encapçalaments en llatí, presentem els següents models:

«*Convocatis et congregatis Mag. (nom dels presents al ple de l'ajuntament) (...) presenti anno Decurionibus ville et termini Diocesis Gerundensis vigore nomin tionis facto per Ex. Mn. dominum... de Montemar interm Comendantem...*»

Una altra variant seria:

«*Ego Jacobus Guell presbyter et Sachristia Ecclesiastico patris sancti Stephani ville oloti Diocesis Gerundensis gratia et confiteor et recognosco Vobis Rdo. Joanni Guillermo Roca S.T. Dn. presbyter olim Sachristo dicte Ecclesiastico presenti quod deddistis tradidistis et liberastis mihi dicte nomine inventarium per vos ut sachristam prefactum receptum de bonis mobilibus opere...*»

Finalment presentem un exemple d'acta en castellà. Cal assenyalar que difereixen bastant del que entenem per acta com a tal. Són més aviat proposicions de regidors, escrits que es reben i es tradueixen, etc.

«*Bina para el officio de Bayle real de la villa de olot que proponen los regidores para el biennio que empezará acorrer enel año de 1725 Antonio Llopis ciudadano honrado de Barcelona y Matheo Masmitja Coromina guarnicionero.*

(...)

Proposicion de sugetos que hazen los mismos regidores de la villa de Olot para que sucedan en su empleo de regidor para el año 1725.»

Una altra seria: «*Don Felipe S. Fran.co. pio de Saboya Hauiendose su magt. seruido resouer y mandar con el Rl. decreto de nueva planta de fecha de dies y seis de henero de 1716 en el capitulo 43 de que este principado...*»

Cos de l'assumpte

Pel que fa a aquests deu anys, hi ha una relació total entre la llengua en què s'escriuen els encapçalaments i la del cos de l'assumpte. Per tant, l'estadística que hem donat anteriorment serveix també per a aquesta part de les actes, que sol ser la més àmplia.

Assenyalarem ara el tipus d'assumptes que es tracten en cadascuna de les tres llengües que hi hem trobat i en remarcarem les característiques. També donarem l'estructura formulista que segueix aquesta part.

Els cossos d'assumpte (tema) escrits en llengua catalana, que són els més abundants, ocupen els següents temes:

- Súplices de ciutadans i les seves resolucions.
- Estats de comptes. Diners que es reben o bé que cal pagar.
- Eleccions de regidors, batlle, donzelles de la Pia Almoïna.
- Actes de fe, adjudicacions, bans públics, nominacions (cadastre, militars...)

En llatí trobem sobretot:

- Contractes de persones.
- Testacions.
- Contractes d'arrendament dels drets (oli, gavella, etc.)
- Inventaris d'estrís de les parròquies.

En castellà trobem només els escrits dirigits a la Reial Audiència, al Corregiment i a d'altres organismes.

Pel que fa als escrits en llatí, l'any 1724 la majoria són fets en aquesta llengua a diferència dels altres anys. No és que en aquest any els escrits estiguin relacionats amb afers eclesiàstics o amb els assumptes que se solien escriure en aquesta llengua, sinó que els escrits que normalment abans eren escrits en català, ara els trobem en llatí. Suposem que l'explicació només es pot trobar en una dèria del qui escriu o bé d'algú de l'ajuntament que vol que s'escrigui en aquesta llengua.

Hi ha alguns casos d'assumpes en català, on trobem trossos escrits en llatí (sobretot en els pagaments de taxes). També trobem escrits en llatí en els quals es parla d'una informació que és important que sàpiguen els ciutadans i aquesta es dóna en català. Un exemple és un escrit de l'Esteve Giralt, prevere de la parròquia de Sant Esteve, que demana als regidors que li concedeixin diners per comprar coses necessàries per a la parròquia. Tota la petició es fa en llatí, però l'inventari de les coses que necessita és fet en català.

Si bé hem vist que les dues primeres parts que hem analitzat estan sotmeses a un formulisme molt estricte, en el tractament del cos de l'assumpte, aquest serà molt reduït. Això és comprensible si tenim en compte que els temes que es tracten són molt variats. Cada assumpte és un cas nou sobre el qual s'ha de deliberar.

L'estructura més freqüent que es troba és la següent:

«Primo es estat proposat per el Sr. Consol. primer en cap...»

Llavors, cada nova resolució s'introdueix amb la fórmula:

«Item se ha resol...»

Peu de firma

Passem ara a analitzar l'última part de les actes, els peus de firma (signatura).

Els peus de firma estan sotmesos a un rigorós formulisme. Totes les actes on es presenten les diferents resolucions (les que podem anomenar comunes, ja que són les més nombroses i normals) vénen firmades amb la fórmula:

«Testes Johannes Pont et Raphael Salgas vergary». Observem que, fins i tot, els noms propis són llatinitzats.

Hi ha un escrit on aquestes persones varien, i fins i tot de vegades fent referència a Rafael Salgas, trobem: *«Testes vergary»*.

A més d'aquestes, hem trobat dues variants prou importants pel nombre d'aparicions. Un cas el trobem en els contractes d'arrendament, en els quals signen moltes més persones com a testimonis que els que hem vist fins ara. I un altre peu de firma molt usual és el que es troba en els contractes de la confraria de la Pia Almoïna, en què signen com a testimonis persones diferents en cada cas, segons els afectats.

En tots els casos la llengua que s'utilitza en aquesta part és el llatí, pel seu caràcter formulístic.

Manual de protocol 1736-1737

En aquest volum, hi trobem tres fulls que enceten cadascun dels anys, dos dels quals són de l'any 1736, que està dividit en dues parts. Seguint la línia dels anys anteriors, són escrits en llatí i presenten molt poques variants respecte de l'exemple que hem donat com a model per a l'any 1715.

Per a la primera part del 1736 trobem escrit:

«Protocollum instrumentorum deliberationum et negotiorum recipiendorum penes me Josephum Masmitja auctoritatibus apostolica et regia notarium publicum ville oloti Diocesis Gerundensis (...) septingentesimum trigesimum sextum».

L'any hi ve escrit en números i les invocacions religioses són les mateixes que trobem en el model que hem donat anteriorment.

El de la segona part del 1736 és més curt:

«Secundus codex protocoli instrumentorum et deliberationum recipiendorum penes me Josephum Masmitja auctoritatibus apostolica atque regia notarium publicum ville oloti Diocesis Gerundensis scribam et secretarium universitatis dicte ville». Expressa amb xifres romanes i amb números la data, i tan sols hi trobem la inscripció: *«Deus dirigat».*

I pel que fa al 1737, hi trobem pràcticament el mateix:

«Protocollum instrumentorum et deliberationum universitatis ville et termini oloti diocesis gerundensis atque regia notarium publicum ville intus annum millesimum septingentesimum septimum».

1a part 1736

Encapçalament

Hi apareix la data amb números i amb totes les inscripcions que fins ara hem trobat.

Pel que fa als encapçalaments, en aquest volum el castellà és la llengua majoritària; per tant, s'ha produït un gir radical. N'hi ha hagut prou amb un interval de deu anys per substituir totalment el català de les actes municipals. Dels trenta escrits que trobem a la primera part de l'any 1736, vint-i-un són escrits en castellà, vuit en llatí i només un en català, tot i que en algun escrit en llatí hi podem trobar algun tros en català (però això ja ho veurem quan parlem del cos de l'assumepte).

En els vint-i-un encapçalaments castellans hem trobat les següents formulacions:

«Successivamente convocados y congregados los dichos sres. regidores en la susodicha forma con la dicha asistencia del dicho sr. Bayle Real atendiendo y considrando que todos los años segun el tenor de la institucions de la...»

I també: *«sepase por esta publica escritura como oy que comptamos a los (...) convocados y congregados los Mag. dr. Pedro Santaló (nom dels regidors) de la villa y termino de Olot corregimiento de Vich y en presencia del sr. Antonio Llopis ciudedano honradode barcelona, Bayle Real de la misma villa en las cosas del ayuntamiento de esta en donde acostuman convocarse y congregarse com a mayor parte el ayuntamiento hazyendo y representando».*

Aquests són els encapçalaments més característics. Els trobem en la majoria d'actes, tot i que la seva extensió pot variar. És a dir, també és molt freqüent trobar:

«sepase por esta publica escritura...»

En canvi, només en una acta hi trobem el següent encapçalament:

«En nombre de Nuestro Señor y de la Bienaventurada Virgen Maria Nuestra Sra. Amen.

Sea notorio a quantos esta publica escritura vieren y leeren com el...»

Pel que fa als encapçalaments en llatí, continuem trobant-los en escrits més aviat de caire comercial i econòmic o bé eclesiàstic. Solen presentar una estructura que consta del nom d'una persona seguit de l'explicació del tema de l'escrit: una acta notarial, un contracte d'arrendament, un inventari d'estris religiosos, etc.

«Josephus Blanch laneparator ville oloti diocesis gerundensis et clavarius universitatis dicte ville pro anno qui currere incipiet die primo mensis aprilis proxime venturum electus et nominatus per magnificos decuriones eiusdem ville pro ut de electione et nominatione constat penes hon. et (...) nominatione instrumentum die...mensis...anni...»

L'única acta que trobem en català presenta la mateixa estructura pel que fa a l'encapçalament, que ja hem donat com a més característica per les dels anteriors anys (ens remetem a l'apartat anterior). En aquesta, la data en llatí precedeix l'encapçalament, mentre que en les castellanés i llatines la data d'elaboració de l'acta es troba dins del mateix encapçalament.

Cos de l'assumpte

Comencem l'anàlisi del cos de l'assumpte dient que pel que fa a la llengua poca cosa més podem afegir al que ja s'ha dit en els encapçalaments, ja que és la mateixa. Només hem trobat com a excepció algunes actes en què l'encapçalament i generalment un bon tros del cos de l'assumpte són en llatí i un altre tros en català, però mai en castellà. Això sol passar en aquelles actes que contenen un fragment que convé que la gent del carrer entengui, per això està escrit en la llengua del poble, el català. Hi veiem un cop més una total relació entre l'assumpte que es tracta i la llengua en què s'escriu. La diferència és, però, que ara la llengua habitual és el castellà.

En llatí trobem els diferents arrendaments de drets (mercaderia, oli, aiguardent,...) i la caució de l'almoiner i del clavari.

L'únic escrit en català conté resolucions sobre súpliques presentades pels ciutadans.

I pel que fa a l'estructura d'aquesta part, veiem que hi apareix habitualment en castellà:

«*Primeramente...*»

I per a cadascun dels temes:

«*otrosi...*»

Les actes en llatí i en català segueixen més o menys l'estructura que sempre s'havia donat. (En llatí, quan són escrits administratius o de caire econòmic, només presenten una relació seguida de tot l'assumpte a tractar). Així, tenim:

«*Primo (...) item...*»

I en català trobem:

«*Primerament es estat proposat*», o bé: «*Primerament se ha resold... (...) Item se ha resold...*».

Peu de firma

Quant al peu de firma, trobem dos extrems: d'una banda, l'únic escrit en català d'aquest període presenta un peu de firma separat del cos de l'assumpte i escrit en llatí (com abans havíem vist). L'altre extrem serien les actes en castellà, en les quals el peu de firma ve redactat seguint el cos de l'assumpte sense diferenciar-se'n. La llengua que s'utilitza, per tant, és el castellà.

Els peus de firma en llatí representen un punt intermedi dels casos anteriors. Poden seguir les dues estructures anteriors. Presentem els següents exemples, que serveixen de paràmetre per a totes les actes en castellà:

«*De todo lo que fuiyo el abaxo escrito Hon.Exmo. tomasse este auto que fice fecho en dicha villa de Olot y en el lugar como arriba siendo presentes por*

testigos Rafael Salgas y Pedro Antonio Ruffet de dichos sres. regidores a estas cosas llamados y rogados».

Per tant, varien no només en la llengua sinó també en l'extensió.

«(...) firmamos dicha carta de pago en dicha villa de Olot a los seys dias del mes de enero año del nacimiento del sr. de mil setecientos treinta y seys. Siendo presentes por testigos Pedro Antonio Ruffet mazerero de dichos señores regidores y Joseph Segur, jornalero de dicha villa de Olot a estas cosas llamados y rogados».

I en llatí, tenim:

«Testes Raphael Salgas et Petrus Antonius Ruffet virgary». És el mateix peu de firma que trobem en les actes dels anys anteriors i també de l'acta en català. També en una acta del clavari trobem:

«Testes Joannes Bellapat negotiator et Jacobus Pujol mulio Oloti ambo temp. relatione dicti curritory. testes vero relatione curritory.»

La resposta de l'Ajuntament és en castellà acceptant la petició feta per Gregori Ruffet

Mag^o S^o
 Gregori Ruffet Casada de la Ciutat de Vila
 ab lo Digne Respete Reuerencia à Vmag^o
 que en lo Encasch que Vmag^o Sia Scauit
 Palti de Ruben y distribuia la llenya per las
 tropas que han estat aguardadas en la pre^{ta}
 Vila y à tingue gran treball havent fet
 314 viages de apocena dita llenya en las
 Casas dels Officials y no obstant la gratifica
 cio que se li dona à Don Parec humilment
 Suplica à Vmag^o Sia Scauit donant la
 à Vmag^o beniuista que ho Riba à parti
 culax More

Còpia de l'escrit presentat per Gregori Ruffet en què demana que se li pagui la llenya que ha portat als soldats. Ho sol·licita en català.

2a part del 1736

A la segona part de l'any 1736 continua la tònica lingüística que trobem a la primera. De les vint-i-set actes que hi trobem, dinou són en castellà, set en llatí i un cop més tan sols una en català.

Encapçalament

Pel que fa als encapçalaments en castellà, són molt semblants als de la part anterior, si bé s'ha de remarcar que ara són molt més extensos.

Els encapçalaments llatins tampoc no representen cap variant respecte als de la part del 1736.

I, finalment, l'encapçalament que trobem escrit en català segueix el formulisme ja donat en les actes d'altres anys:

«Convocats (...) en lo corrent any regidors de la vila y terme de Olot en presencia del Mag. Antoni Llopis ciueda honorable de Barna. en lo corrent any Batlle Real de la vila y terme de Olot en la sala de la casa de la universitat de dita villa ahont per estas y otras cosas acostumen convocarse y congregarse lo ajuntamiento y universitat de la dita villa fent deliberant y representant...»

Cos de l'assumpte

La llengua del cos de l'assumpte torna a ser la mateixa que la de l'encapçalament. I es torna a donar la relació entre la llengua i el tipus d'assumpte que es tracta. En l'acta catalana, es tracta la nominació de les donzelles a maridar que eren dotades per la Pia Almoïna. Potser pel fet que és un assumpte que ja ve d'una tradició molt antiga en les actes i pel fet que la redacció de les actes en tots aquests anys és molt semblant, la llengua per la qual s'opta és el català. Els temes tractats en castellà són els ordinaris dels plens de l'Ajuntament. I en llatí només trobem assumptes d'arrendaments, tant de propietats com dels diferents drets.

Pel que fa al formulisme que se segueix en aquesta part, continua essent molt reduït. Només comentarem el que es dona en castellà, ja que els cossos d'assumpes en llatí i català són idèntics als que hem vist fins ara.

«Habiendo de parte de dichos sres. regidores enviado recado al...»

«Habiendo un medico de esta villa dado cuenta a los Mag. Bayle y Regidores de ellos que...»

«Primeramente havierendose leído en el pnte. ayuntamiento (...)

Otrosí...»

Peu de firma

Referent als peus de firma, continuen essent redactats a continuació de l'assumpte en les actes castellanes i sense seguir una estructura determinada. En aquesta part trobem escrits que no vénen signats. Això pot ser que es doni perquè vénen redactats un a continuació de l'altre. És a dir, seguits després d'un punt i a part.

Els escrits en català i llatí segueixen la tradició anterior de ser separats del cos i escrits en llatí. Vegem-ne un exemple en castellà:

«lo que pidieron dichos sres. regidores pidieron y mandaron tomarse esta publica escritura que fue fecha en dicha villa de Olot (data) y lugar arriba dichos siendo pntes. por testigos los arriba nombrados a estas cosas llamados y rogados.»

Pel que fa a l'any 1737, dels vint-i-dos textos, n'hi ha quatre d'escrits en català, quatre en llatí i la resta són escrits en castellà. Per als exemples ens remetem als de l'any anterior, ja que no s'hi observen variacions destacables.

Manual de protocol 1739

Encapçalament

Aquest volum se cenyeix únicament al 1739, i pel que fa als encapçalaments de les actes podem fer les següents puntualitzacions:

En algunes de les actes hi ha l'encapçalament en llatí, la data i el típic formulari retòric. Tot i així, comencen a predominar els encapçalaments en català i en castellà. Trobem que conviuen les tres llengües. Els encapçalaments informen, com és habitual, del dia, el lloc, les persones que hi ha reunides, etc. És la part més formulista de totes les actes i això fa que hi hagi molt poques diferències entre unes i les altres.

Cos de l'assumpte

Els temes solen ser escrits en la mateixa llengua de l'encapçalament, tret dels casos en què aquest és en llatí. Llavors, el tema sol ser escrit en català. Quan l'encapçalament és en castellà, el tema també sol ser en castellà. El cos de l'assumpte és on podem detectar més fàcilment les interferències, sobretot entre el castellà i el català, perquè és la part que menys segueix el formulisme i on predomina un registre lingüístic més planer.

Amb relació als temes tractats en cada llengua, podem resumir el següent:

-En català: sobretot hi trobem els bans públics adreçats a la població, drets d'arrendament d'emoluments de l'Ajuntament. Uns exemples ja típics serien: el del peix, el de les carnisseries, el del vi, el de l'oli, el del glaç...

-En llatí: tenim sobretot contractes d'arrendament dels drets fets públics a través de bans en català. A l'hora de fer el contracte s'utilitza el llatí com a llengua de formulari d'aquests assumptes. Probablement el llatí encara donava un cert aire protocolari als textos més seriosos.

-En castellà: hi ha totes les cartes adreçades a la Reial Audiència o els escrits que hi havien de passar, i també les cartes o escrits que havien de passar pel correiment de Vic.

Peu de firma

Quant a la signatura o peu de firma, sol ser feta en la mateixa llengua que el tema, si bé, també en alguns casos, la signatura la trobem amb un formulari llatí. Tot i així, prescindint de la llengua en què es pretén escriure, hi solen aparèixer frases en català. Per exemple, aquestes frases en català apareixen quan un dels signants firma per un altre que hi és present però que diu que no sap escriure.

El secretari d'aquest any 1739 és Josep Masmitjà, una persona prou culta ja que domina perfectament les tres llengües que usa al llarg dels escrits. Evidentment, i com és de suposar, hi ha molts catalanisms quan escriu en castellà o en llatí. També trobem molts castellanisms quan els escrits són en català. Tot i això –que considerem que és una característica prou corrent i explicable–, podem afirmar que Josep Masmitjà dominava ja de feia molt de temps el castellà, a jutjar per la manera com l'escriu. Per descomptat, dominava també el català i el llatí.

Manual de protocol 1747-1750

Encapçalament

Podem dir que comença a haver-hi relació entre la llengua en què es redacta l'encapçalament i la llengua que s'usa en el tema o cos de l'assumepte. Així com anteriorment podíem trobar encapçalaments en llatí i després el contingut en català, això, ara, en línies generals, ja no es dona. Per tant, tenim correspondència entre la llengua usada a l'encapçalament i la llengua del tema. La major part dels encapçalaments de les actes municipals d'aquests anys són fets en castellà. Veiem, doncs, que el castellà ha penetrat fortament en l'administració municipal.

En llatí trobem exclusivament els encapçalaments dels contractes d'arrendament dels drets de l'Ajuntament (glaç, oli...).

En català només hi ha encapçalaments de cartes que envien el ciutadans i els dels bans públics per al lloguer dels drets de l'Ajuntament.

En resum, doncs, el català comença a introduir-se en els encapçalaments, però ho fa en el mateix moment en què hi ha un augment considerable del nombre d'actes en castellà i una davallada del nombre d'actes fetes en català. Els encapçalaments en llatí seguits de text en català ja han desaparegut i només es conserva el llatí en els formularis dels contractes d'arrendament.

Cos de l'assumpte

Tal com acabem d'explicar, els temes es redacten en la mateixa llengua amb què s'escriuen els encapçalaments.

Trobem una forta davallada del llatí, que quedarà únicament reduït als formularis típics dels contractes d'arrendament.

Per contra, la majoria de les actes de l'Ajuntament seran fetes ja en castellà. Sobretot en aquesta llengua trobem actes en què es nomena algun càrrec de l'Ajuntament (clavari, encarregat del cadastre, etc.) i també hi ha un grup prou nombrós d'actes de defunció de persones típiques, en les quals els regidors donen fe d'haver-se personat a casa del difunt i fan l'inventari dels objectes que cal destruir, cremar, rentar... És precisament en aquest tipus d'actes on veiem el poc domini de vocabulari vulgar o comú en castellà i, per tant, on trobem més catalanismes.

Continuem trobant en català els bans públics dels drets d'arrendament, la qual cosa ens demostra que la població no entenia, ni de bon tros, la llengua castellana, i molt menys encara, la sabia llegir o escriure. De fet, en aquell temps, la majoria de la població era analfabeta, i això en aquest cas va ser un factor a favor de la conservació de la nostra llengua, ja que va retardar la castellanització. Tot i això, algunes persones de lletres, com ara els secretaris, ja comencen a utilitzar sense gaire problemes la llengua castellana.

Les cartes dels ciutadans a l'Ajuntament continuen essent fetes íntegrament en català.

Peu de firma

La signatura és feta sempre en la mateixa llengua en què es redacta el tema. Si tenim en compte que durant aquests anys la majoria de les actes són en castellà, podem deduir fàcilment que les signatures també són en aquesta llengua. Tot i així, sovint, els noms dels signataris són escrits en català, i d'altres vegades erròniament castellanitzats o llatinitzats. També hi ha encara algunes frases en català enmig de signatures en castellà i sobretot enmig de les que són fetes en llatí.

En general veiem que hi ha un augment prou important del castellà en les actes ordinàries, tipus de textos que abans eren escrits majoritàriament en català. La nostra llengua quedarà reduïda als bans públics dels drets d'arrendament, a temes que afecten molt directament la població (com les causes de la Pia Almoïna) i finalment a les cartes de peticions que fan els ciutadans.

El secretari d'aquests anys és Miquel Oliveres, i si bé sembla força partidari d'escriure en castellà, no domina gaire aquesta llengua. Això ho podem veure pel gran nombre de catalanismes que comet en escriure en castellà.

Manual de protocol 1769-1770

Cal que fem una introducció abans d'analitzar els apartats de les actes d'aquests anys. Hem de dir que curiosament, i trencant la línia que s'havia seguit fins ara, durant aquests anys hi ha un considerable augment del nombre d'actes escrites en català. Si fins a aquest moment el castellà havia assolit la part majoritària (quant al número) en les actes del nostre Ajuntament, excepcionalment en aquests anys hi ha una forta recuperació del català. Fins i tot el català s'utilitza en temes que fins ara només havien estat tractats en llatí. El més corrent seria passar a fer-ho en castellà, però en canvi són escrits en català. Aquest és un dels motius que ha fet que trontollés la hipòtesi general de la castellanització progressiva que trobem a la resta de Catalunya al llarg del segle.

El secretari del moment és Jaume Oliveres. Deduïm que possiblement per motius personals va decidir utilitzar el català i no el castellà. Una explicació possible seria que Jaume Oliveres dominava molt el català i poc el castellà. Però aquesta hipòtesi presenta dues contradiccions:

1- Seria un fet prou rar que s'escollís secretari una persona que ja d'entrada no conegués prou bé el castellà, ja que els escrits adreçats a la Reial Audiència havien de ser escrits en castellà.

2- Per molt que dominés el català, no s'hauria engrescat mai a traduir tipus de formularis, que fins al moment eren en llatí i en castellà, pel sol fet de fer-los en català per gust.

Deduïm, per tant, que Jaume Oliveres dominava de manera suficient el castellà i el llatí, si bé era partidari de fer tot el que es pogués en català. També sembla partidari d'eradicar ja el llatí, que devia considerar una llengua incomprensible, i potser no la dominava prou a bastament. Tot i això, va traduir formularis del llatí al català.

Senzillament, hem de considerar-ho un fet prou excepcional i interessant com per fer un estudi més detallat i aprofundit d'aquest personatge.

Encapçalaments

Són majoritàriament fets en català, n'hi ha alguns en castellà i gairebé cap en llatí.

Hi ha total coincidència entre la llengua d'aquesta part més formulista i la llengua utilitzada en el tema. Ja no trobem cap d'aquelles alternances llatí-català o castellà-llatí.

Cos de l'assumpte

Ja hem dit que la major part de les actes són en català. Només trobem en castellà aquells escrits que han de passar pel corregiment o bé per la Reial Audiència. També es continuen fent en castellà les actes de nomenaments de càrrecs oficials, regidors, síndics, clavaris, etc. Un dels temes que es feien en castellà i que passen a ser redactats en català és el referent a les actes de defuncions de ciutadans afectats de tisi (tuberculosi pulmonar) que fan els regidors i que ordenen les mesures que cal prendre a l'habitació i a casa del difunt per tal d'evitar contagis. Aquesta malaltia era prou estesa i afectava un bon nombre de ciutadans, a jutjar per les nombroses actes d'aquesta mena.

També es fan moltes de les actes ordinàries en català, moltes de les quals anteriorment ja es feien en castellà. Pel que fa a les esmentades actes de defuncions per tisi, és molt evident que se'n pren per model una d'anterior, feta en castellà, ja que hi ha una pila de castellanismes fruit de la traducció literal. Això ens demostra la voluntat expressa del secretari de traduir al català que abans hem esmentat. Així tenim, per exemple:

«(...) *que los mobles de vidre y terre se rompen (...)*»

«(...) *en son quarto (...)*»

«(...) *a serca dedita fleca (...)*»

Finalment, un dels temes traduïts del llatí al català són els contractes d'arrendament. Fins a aquest moment, no n'havíem trobat mai de fets íntegrament en català.

Peu de firma

Quant a la signatura, podem dir que és la part que presenta menys variacions al llarg del segle. Continuem, per tant, trobant la signatura en la mateixa llengua del tema, si bé quan aquesta no es fa en català, solen aparèixer algunes frases en català referents a signants que no saben de lletra i que són substituïts per algú a l'hora de signar.

Els batlles reials del moment són Josep Sargatal i, posteriorment, Francesc Masbernat.

Manual de protocol 1787-1790

Les actes dels anys 1787-1790 van precedides per un full que els dona entrada. En aquesta introducció es canvia totalment la redacció respecte dels anys anteriors:

«*Ma. de resolucions de la Universitat de Olot per lo any 1787 i la resolucio de 1788 que (...) Pau Casabona Hon. y secretari (...)*»

En aquest full que precedeix els volums varia ja no només la redacció sinó també la llengua. Ara és el català, i sorprèn que això passi en un moment en què les actes d'altres poblacions són redactades gairebé totes en castellà i molt poques en llatí.

A la plana següent, encapçalant les actes, hi ha una segona introducció. Aquest cop, però, la llengua que s'usa és el castellà:

«*(...) Pablo Casabona y Caralt por autoridad Real Esno. publico de la villa de Olot obispado de Gerona y corregimiento de Vich y por su Ma. que Dios gde. esno. perpetua del Magco. Ayuntamiento. de Bayle Real regidores diputados y ambos sindicos de la referida villa quien empiezo el manual o protocolo de los acuerdos que se tomaran por el dicho Magco. Ayuntamiento y junta de propios en el presente año del nacimiento del señor (...) y para que a ellos se de entera fe y credito he puesto mi acostumbrado signo*».

Encapçalaments

Els encapçalaments encara estan fortament formalitzats. Això és normal perquè és una part on sempre s'expressa el mateix amb lleugeres variacions. Segons cadascuna de les llengües trobem els següents encapçalaments:

«*En la vila de Olot bisbat de Gerona els vint y set dias del mes de desembre de l'any de nativitat de nostre senyor Jesu-Christ (...)*

Convocats y congrgats de llicencia del Magch. Batlle Real els magistrats (...) regidor de la vila y termens de Olot corregiment de Vich en la sala de las casas de la universitat de dita vila y termens de Olot ahont per estos y altres negocios del comu tenen acostumat convocarse y congregarse».

«*Sepasse como a los (data): convocados y congregados los Magcos. señores (...) regidores de la villa y termino de Olot corregimiento de Vich con presidencia del Mgco. don Manuel Bassols Bayle Real, y concurrencia de los señores (...) diputados (...) sindico general (...) sindico personero todos de dicha villa y terminos de Olot en las piessas de la casa de la Universidad de la misma villa en donde para estos y otros negocios del comun tienen acostumbrado convocarse y congregarse el ayuntamiento celebrando y representado (...)*».

Cos de l'assumpte

Els assumptes que es tracten són els següents:

- contractes
- testacions
- drets de comerç
- escrits a institucions públiques
- actes de fe
- eleccions del consistori
- estats de comptes
- bans públics
- nominacions
- súplices i resolucions

Aquests assumptes són escrits tant en català com en castellà. No hi trobem cap escrit en llatí, fora d'alguna de les parts anteriors més sotmeses al formulisme.

El formulisme que predomina en aquesta part, l'hem esquematitzat de la següent manera:

«*Primeramente (...)*

Otrosi (per a cadascuna de les resolucions, menys per a l'última, que és introduïda per l'expressió «*finalmente*»).

Peu de firma

I, finalment, pel que fa als peus de firma hem trobat que el formulisme es redueix. Generalment són escrits en castellà:

«*Ante mi: Miquel Oliveres y Pare exmo. secret.*».

I sempre és la mateixa amb excepció de les actes dirigides a la Reial Audiència o bé en certificats:

«*Y para que conste doy esta certificacion que firmo en (...)* (signatura)»

«*(data) haventse trobat presents per testimonis (...) los dos verguers del sobredit Magch. ajuntament a estas cosas cuidats del que fos fee (...)*

Pau Casabona y Caralt (...)»

Aquí acabem l'anàlisi dels diferents anys estudiats. A continuació, afegim una llista dels castellanismes i els catalanismes que hem trobat i la data en què apareixen.

Llista de castellanismes i catalanismes i any en què apareixen

Presentem, doncs, a continuació, una llista de tots els castellanismes i els catalanismes classificats per anys.

En alguns casos, on el possible catalanisme o castellanisme no és tan clar, i després d'haver consultat les fonts que hem cregut oportunes, hem pres partit a favor d'una hipòtesi del possible catalanisme/castellanisme.

N'hi ha alguns que, segons les regles gramaticals actuals, ho serien sense cap mena de dubte, però tenint en compte l'època de la qual es tracta, quan encara no hi havia uniformització gramatical, hi ha una sèrie de fenòmens que podrien no ser qualificats de castellanismes o catalanismes.

Evidentment, tots aquells que es repeteixen només els hem classificat una vegada. A la fi de la llista assenyalarem els que són més freqüents.

Llista de castellanismes i any

Els anys 1715-1716:	- <i>carta de pago</i>
-No n'hem trobat cap.	- <i>empleo</i>
Els anys 1717-1719:	- <i>regalos</i>
- <i>empleo</i>	- <i>gastos</i>
- <i>quartels</i>	- <i>emplear</i> (fer servir)
- <i>bueno</i>	- <i>officio</i>
- <i>pues</i>	- <i>del modo</i>
- <i>la buena cuenta</i>	- <i>a vista</i>
L'any 1720:	- <i>antes de</i>
- <i>recado</i>	- <i>assumpto</i>
- <i>residuo</i>	- <i>conjugues</i>

Castellanismes detectats en els textos en català

L'any 1721:	- <i>quadros</i>
- <i>plasso</i>	- <i>menos gastos</i>
- <i>real</i>	- <i>ningun spiral</i>
- <i>catastro</i>	- <i>puestos</i>
- <i>luego</i>	- <i>repares</i> (parar atenció)
- <i>inclusive</i>	- <i>candeleros</i>
- <i>barato</i>	- <i>cuidado</i>
- <i>alcansar un alivio</i>	- <i>catastro</i>
- <i>ahogada</i>	- <i>partes</i>
- <i>gasto</i>	- <i>lucro</i>
Dels anys 1722-1726	- <i>amenos</i>
- <i>luego</i>	- <i>a lo menos</i>
- <i>empleo</i>	- <i>sobre lo que</i>
- <i>recado</i>	- <i>diligensiar</i>
- <i>bolso</i>	- <i>antes</i>

*-licenciado**-deperar**-acerca**-ganancial**-libransas*

L'any 1736:

-assi

L'any 1737:

*-enfermedad**-dos* (per dues)

L'any 1739:

*-empleho**-tallas atrassadas**-regalos**-recibos**-asseñalar**-alrededor**-despues**-culto**-animo**-cristo**-ningun genero**-antes**-luego**-tolerar**-desde luego**-desterro**-tossino**-reals**-sello**-sellada**-merlussa**-dueños**-puestos**-molt a menut**-modo**-menos*

L'any 1749:

*-ningun genero**-duenyos**-luegon**-modo**-genero**-demés**-juramento**-gastos**-puestos**-sustento y curació**-regalos**-cobrarne recibo**-quien**-quarto**-bolsa**-menos**-esparramada**-agrado**-empeño**-se encontra* (es troba)

De l'any 1769 al 1770:

*-decano**-antes**-per estos y otras**-modo**-idoneos**-menos**-enfermedat**-licenciados**-ningun**-alguazil**-distintas**-se rompen**-mandato**-averiguar**-despues**-luego**-tarde**-terreno**-genero**-tossino**-que en quant*

-dret algú
 -aposcento
 -verdaders
 -dueños
 -ageno
 -pago
 -atorgo
 -librada
 -librament
 -plaços
 -quarto
 -pañó
 -a serca
 -regalo
 -y en quanto
 -ausencia
 -merlussa
 Dels anys 1787-1790:
 -contiguo
 -luego
 -despues
 -recibo

-modo
 -puesto
 -menos
 -antes
 -alieno
 -de ninguns
 -idoneas
 -contengudas
 -pues
 -supremo
 -real
 -productos
 -dueño
 -algun
 -virtud
 -en lo modo
 -estos
 -castilla
 -cuydado
 -acrehedor
 -prevencions conducents
 -pues que

Llista de catalanismes i any

Dels anys 1715-1726:

-a pochas
 -drecho
 -estyladas
 -mayor confiansa
 -bayle
 -qualasquier
 -procession

Dels anys 1736-37:

-comptamos
 -sapatero
 -candalera
 -successivamente
 -assistencia
 -quando
 -donzella pobra

-successor
 -sinco
 -gobierno
 -bassina
 -acostuman
 -polissa
 -reccion de pan
 -barcelonesos
 -sous
 -reconosco
 -apreciado vulgo preufet
 -y en fuersa de polissa
 -comptamos
 -vintiquatrena
 -ciutedado (ciudadà)
 -annada

-prompta
 -duenyo
 -tretar (tractar)
 -clavarial
 -duscientas
 -confitero
 -prompto
 -digidida
 -que ell tiene
 -mestall
 -formalisasse
 -sostituir
 Del 1739:
 -passado
 -quanto
 -batlle
 -albanyil
 -trebajo
 -sinco
 -esmersar
 -llavar
 -confitero
 -pelaire
 -desterro
 -novamente
 -estando
 -siendo presentes
 -por ausencia
 -Sagismundo
 -pelayle (pelaire)
 -necessitavamos

Dels anys 1749-1750:
 -escambell
 -cuxineras
 -dos gerros
 -un devental
 -sapatos
 -ròssechs
 -lley
 -submitiendonos
 -un ventall de palma
 -mantellina
 Dels anys 1769-1770:
 -las quatro horas de la tarda
 -cutchara (fonològic)
 -ximineyas
 -despesas
 -çapatero
 Dels anys 1787-1790:
 -convocacion
 -escrivano
 -vituallass
 -abasto
 -exempciones
 -fusta
 -quarteras (de terra)
 -sinquenta y sinco

Hem de dir que aquesta llista inclou la gran majoria dels castellanismes i catalanisms que hem trobat en els volums estudiats. És possible que algun ens hagi passat per alt, però creiem que la mostra aquí presentada és prou representativa. Quan alguns d'aquests mots són prou corrents i apareixen diferents vegades, només recollim la primera. A continuació donem la llista dels castellanismes i catalanisms més freqüents i que, per tant, es trobaven ja més introduïts.

Castellanismes

- luego
- despues
- recibo
- modo
- puesto
- gastos
- pues
- cuidado
- regalos
- barato
- recado
- empleo

Catalanismes

- fuster
- sapatero (gràfic i fonètic)
- despesas
- mantellina
- coxinera
- escambell
- davantal
- desterro
- quarto (gràfic)
- confitero
- assumptos
- duenyo (gràfic)

Recull de textos interessants

A continuació presentem un recull de documents originals que hem cregut interessants per a complementar del treball.

Acta de l'any 1723 on es dóna notícia del nomenament de la «Administradora y gobernadora» dels estudis «fundamentals de la present villa».

Mag^{ch} Sr^o

Anton Rodríguez, Pa. y Mestre
de Grammatica de la p^o villa de
Olot, expone y representa a V. Magestad
que se acuerda en lo ordenado de
los Regidores, a saber: que los quatro
primeros años por oposicion publica y
despues otros quatro por oposicion
de la Intencion de V. Magestad, y con esta
formosa con lo que se ordena y manda
lo suplico a V. Magestad para que se
mande en lo que se acordare, y se
dona a cada uno de los Regidores
que se acuerda por esta:

Porque suplica a V. Magestad para que se
agrade confirmarle con los juramentos
por otros quatro años a la forma
acostumada, que no tiene a singular
gracia y mere que espere del Rey y
acostumar otras de V. Magestad

Carta que envia un professor de gramàtica a l' Ajuntament per tal que li renovin el contracte. Anton Rodríguez a més de mestre de gramàtica era prevere, i el 1749, any en què escriu aquesta carta, ja feia vuit anys que estava en el càrrec. Podem veure que l' escrit està farcit de castellanismes, la qual cosa demostra el poc domini del català d'aquest personatge.

JOSEPH BARBERÍ, Y VILA;
Teniente de Escribano de Cámara en lo
Civil de la Real Audiencia de este Princi-
pado, exerciendo la Escribanía Princi-
pal de Cámara, y Gobierno por ausencia
de Don Francisco de Prats, y Matas, Se-
cretario del Rey nuestro Señor, &c.

Cerifico: Que en cumplimiento de la Real Orden de su Ma-
gestad de mandar todos los años los Regidores de las Vi-
llas, Lugares, y Pueblos, así Regios, como Jurisdiccionales, de
este Principado, su Excelencia, y Real Audiencia ha elegido, y
nombrado por Regidores de la Villa de Olot, y su jurisdiccion
de Olot, _____ del Corregimiento de
Olot, _____ y _____
_____ que han de servir por el termino de un año, comenzando desde el
dia primero de febrero de este año en adelante, que entraran
sus sucesores; y en virtud de este nombramiento se manda a la
Justicia, y Regidores actuales de dicha Villa, y su jurisdiccion
que juntos en su Ayuntamiento asistan a los susodichos en este,
y exercicio de sus Oficios por el orden, y con la antelacion, y
precedencia, que van nombrados, y les reciban sus Juramentos,
que han de prestar en la forma acostumbrada, y hecho los pon-
gan en posesion de aquellos, con todos sus Gages, Emolumenta-
tos, Honores, Excepciones, y Libertades, y que luego que
sean puestas en posesion de sus Oficios, y dentro del termino

Escrit rebut de la Reial Audiència (imprès) l'any 1770. És un certificat amb el qual la Reial Audiència notifica qui seran els nous regidors.

Ha estat una tasca feixuga, perquè ha suposat dedicar-hi moltes hores de feina que potser no es veuen reflectides en el treball i que han donat molt poc contingut.

Un cop fet aquest estudi, veiem que el focus castellanitzador que va suposar el Decret de Nova Planta (1716), a mitjan anys 30 es deixa notar a l'Ajuntament olotí i progressivament en el darrer quart de segle.

Malgrat tot, el català sempre hi ha estat present, uns anys més que altres. I encara més, s'ha anat mantenint el nombre d'escrits en català, cosa que no passa en altres ajuntaments de Catalunya. Tot plegat coincideix amb uns moments en què l'ús del llatí, òbviament, va a la baixa.

El nombre de castellanismes trobats en els textos dels anys estudiats és significatiu. Els que apareixen amb més freqüència els podem classificar bé. Més que res, vénen donats per la situació de bilingüisme obligat a què estan sotmesos cadascun dels secretaris (sobretot en els escrits dirigits als organismes administratius supramunicipals).

El mateix podem dir dels catalanismes que apareixen en els escrits castellans que es fan a l'Ajuntament, tot i que el nombre és molt menys important.

Ha estat un estudi molt limitat per les raons que ja hem esmentat en un principi, i, per tant, ens ha quedat un buit important entre els anys que hem estudiat. Això potser no ens ha permès delimitar amb rigor aquesta evolució lingüística. Malgrat tot, les característiques que hem donat d'aquestes actes pensem que són explicatives i representatives de tot el segle.

Recull d'anècdotes diverses

Pel fet d'haver llegit totes aquestes actes i documents del s. XVIII, hem cregut oportú afegir un recull de fets o anècdotes curioses que hem trobat. A continuació presentem aquesta selecció de les que ens han semblat més interessants, resumides en una mena d'apèndix força àmè que constitueix un apartat totalment independent de l'objectiu central d'aquest treball. Per aquest motiu també hem prescindit del criteri cronològic a l'hora de presentar-les.

-En una acta s'esmenta la resolució presa per l'Ajuntament davant de la petició d'una dona per fer la tasca de vestir els morts de la vila.

-En moltes actes apareix citada la institució de la Pia Almoïna, la qual subvencionava la dot de les donzelles pobres de la vila per poder-se casar. De totes elles, se n'elegien tres de cada any per insaculació.

-En una resolució l'Ajuntament decideix pagar un *tedium* per tal que ploqui. Els regidors van acordar de no pagar cap *tedium* dels cantats si no plovia d'una vegada.

-En les actes de finals de segle surt molt sovint una resolució en contra d'un grup de gitanos que hi devia haver a Olot. Curiosament, aquest tema sempre és el darrer punt de l'ordre del dia.

-Es decidí comprar cera per a la festa de la Candelera, tal com palesa una altra acta, a Antoni Campdorás, confiter i regidor de l'Ajuntament.

-En els bans de les condicions del lloguer del dret del pa es diu que els hostals havien d'anar a comprar el pa a la fleca de l'Ajuntament i que a l'hostal no hi podien servir pa fet per ells, ni menjar-ne davant dels clients que no fos de la fleca municipal. Igualment hi diu: *«es prohibeix pastar pa bescuit ni pa adobat sino es que dit bescuit i pa adobat sia tallat y torrat per vendre, sino nomes aquell que es pastara en la casa de la aduana»*. A aquell que violés les normes se li espatllava el forn, havia de pagar 10 lliures i estar un any desterrat.

-L'Ajuntament va acordar pagar un *doblón* a Maria Anna Salgas per haver fet rentar la roba que feien servir els oficials del pavelló dels quaters.

-Quant al dret del glaç, podem dir que el llogater sempre havia de tenir glaç. Si se'n quedava sense, havia de pagar una multa. L'havia de despatxar tant de nit com de dia. Igualment, havia de lliurar al convent dels Caputxins 5 quintars de glaç que l'Ajuntament regalava.

-El vi que entrava a la ciutat només ho podia fer per dos portals. El que venia de la zona de Manresa havia d'entrar pel de Sant Rafael, i el que venia de l'Empordà, pel de Sant Miquel. Si això no es complia, es confiscava el vi i s'aplicava multa a qui transgredia la norma.

-Ningú no podia vendre vi a no ser que se l'anés a comprar a un jorn de camí de distància de la vila i, a més, amb els seus cavalls.

-L'arrendatari del dret del vi podia entrar a qualsevol hostal durant tot el dia i fins a les 9 del vespre, per comprovar si el vi que s'hi servia era seu.

-Quant al dret de la carn, l'arrendatari havia de tenir carn de xai tot l'any, tret de la temporada que va de la Pasqua de Resurrecció a la Pasqua de l'Esperit Sant.

-L'arrendatari del dret de la carn havia de proveir els eclesiàstics de tanta carn com demanessin, sota pena de multa. A més, el preu per a ells era de 3 sous i 3 diners per a cada lliura de moltó, mentre que per a la resta de la població era de 3 sous i 6 diners.

-L'Ajuntament va pagar 5 lliures i 5 sous per a la missa que va fer dir un mes d'agost per aconseguir que plugués. La resolució diu que van pagar perquè van aconseguir *«la lluvia que necessitavamos»*. Sembla, doncs, que la missa va fer efecte.

-Margarida Riera va morir a casa seva malalta de tisi. Els regidors hi van anar i van fer cremar la roba de llana que havia fet servir la difunta, així com tots els mobles de fusta. La roba de cànem es va haver de rentar tres vegades i separada d'altres robes, i els objectes de vidre van ser trencats i llençats. Les parets de

l'habitació es van repicar i les portes i finestres es van cremar. L'habitació finalment va ser «perfumada».

-En un sorteig de les donzelles que rebien l'ajut de la Pia Almoïna, un infant, Josep Farigola, de 7 anys «*poch mes o menos y ab los ulls tapats*», era qui treia les boles del sac per escollir les tres afortunades.

-En un escrit dels administradors de l'hospital de Sant Jaume, demanen que l'empedrat del pati que hi ha a la casa dels quarters vells del Firal s'elimini, perquè quan és moll els cavalls hi rellisquen. Hi afegixen que aquest empedrat es podria traslladar a l'entrada de l'hospital, cosa que milloraria molt la zona.

Bibliografia

AAVV, *Atles d'Història de Catalunya*. Ed. 62, Barcelona 1995.

DANÉS I TORRAS, Joaquim. *Història d'Olot*, vol. VII, Aubert Impressor, Olot, 1977.

DANÉS I TORRAS, Joaquim, *Llibre d'Olot*, editorial Selecta, núm. 183, Barcelona, 1960.

FERRER I GIRONÈS, Francesc, *La persecució política de la llengua catalana*, Edicions 62, Barcelona.

GRABOLOSE, Ramon, *Olot. Els homes i la ciutat*. Editorial Selecta, núm. 422, Barcelona, 1969.

ROSSELL I FONTANILLES, Núria i AYMAR I NOVELL, Montse. Estudi del canvi de llengua en els documents municipals de St. Celoni durant el s. XVIII. Ajuntament de St. Celoni, 1989.

SOBREQUÉS, Jaume, *Història de Catalunya*, volum IX, Edit. La Gran Enciclopedia Vasca, Bilbao, 1980.

TORRAS I RIBÉ, Josep M., *Els municipis catalans de l'Antic Règim (1453-1808)*, Curial, 1983.